

NEKATERI AKTUALNI PROBLEMI PRIMERJALNEGA PREUČEVANJA RUSKE IN SLOVENSKE LITERATURE 19. IN ZAČETKA 20. STOLETJA*

Na mednarodnem slavističnem kongresu, ki je bil leta 1958 v Moskvi, je Bratko Kreft v svojem referatu *Fragments o slovensko-ruskih stikih* izjavil, da imajo »slovensko-ruski stiki (. . .) veliko tradicijo«, začetek te tradicije je postavil v 16. stoletje in jo povezal z imenom avtorja »znamenite knjige« *Rerum Moscoviticarum commentarii* iz leta 1549 Sigismundom Herbersteinom,¹ hkrati je ugotovil, da so pred raziskovalcem teh stikov »nezorane in velike ledine.«² Njegova trditev o »nezoranih in velikih ledinah« je v tistem času veljala tudi za naše literarnozgodovinsko področje – in velja deloma še danes.

Pri raziskovanju kulturnih stikov, ki jih je opazoval predvsem kot literarni zgodovinar sprejemanja ruske literature pri Slovencih, se je Bratko Kreft lahko naslonil samo na razmeroma skromno število spisov Ivana Prijatelja, Frana Ilesiča, Franceta Kidriča, N. F. Preobraženskega, Marje Boršnik, B. Gerlanca in še nekaterih. Med temi avtorji je dejansko samo Marja Boršnik bila tista, ki je z monografijo *Fran Celestin* (1951) preseгла »fragmentarnost« in parcialnost drugih podobnih raziskav in celovito obdelala tako pomembno primerjalno literarnozgodovinsko vprašanje, kot je kritično-publicistična dejavnost Frana Celestina, njegova prizadevanja za popularizacijo ruske literature in uveljavitev realizma pri Slovencih.

Poznejša leta so prinesla na našem področju mnogo novega v razpravah samega Bratka Krefta in tudi v znanstvenih delih drugih slovenskih in sovjetskih raziskovalcev. Sam Bratko Kreft je tako na primer spregovoril o Dostojevskem pri Slovencih³ in o Ivanu Cankarju in ruski literaturi,⁴ temo »odmev F. M. Dostojevskega med Slovenci« je za obdobje 1881–1895 literarnoteoretsko in zgodovinsko dopolnil Jože Koruza,⁵ izjemna pozornost je bila posvečena odnosu slovenskega pesnika iz obdobja moderne Josipa Murna-Aleksandrova do ruske literature, posebno do poezije Lermontova, Koljцова in Puškina,⁶ najbolj prizadevna sovjetska raziskovalka M. I. Rižova je razmišljala o Antonu Aškercu in ruski literaturi,⁷ o razmerju Dragotina Ketteje do ruske literature, o Župančičevih prevodih iz ruske poezije, o ruski literaturi v slovenski reviji Ljubljanski zvon, o percepciji Lermontova pri slovenskih pesnikih v 19. stoletju in na začetku 20.,⁸ Janko Moder je delno raziskal tri slovenske prevode povesti *Semejnoe sčast'e* L. N. Tolstoja (Ivan Pintar, 1884, Peter Miklavc Podravski, 1889, in Josip Vidmar, 1927 in 1966),⁹ Venko Taufer je temeljito in vsestransko obdelal prve odmeve Maksima Gorkega v slovenski javnosti,¹⁰ o doslej najpomembnejšem posredniku in slovenskem raziskovalcu ruske literature Ivanu Prijatelju je kritično in izčrpno spregovoril Franc Zadravec!¹¹ itd. – Pojavili sta se tudi dve disertaciji tako na sovjetski strani (M. I. Ryžova, *Slovenskaja poezija konca 19 – načala 20 vv. i ruskaja literatura*, 1973) kot na slovenski (Štefan Barbarič o Turgenjevu pri Slovencih, 1975¹²).

* Pričujoči diskusijski prispevek je avtor prebral na sovjetsko-jugoslovanskem strokovnem srečanju »Rusko-jugoslovanski kulturni stiki 19. in začetka 20. stoletja«, ki je bilo od 18. do 25. novembra 1980 v Moskvi.

¹ Dr. Bratko Kreft, *Fragments o slovensko-ruskih stikih*. Referat za mednarodni slavistični kongres v Moskvi 1958, SRL 9 (1958), str. 90.

² B. Kreft, op. cit., op. št. 1, str. 90.

³ Dostojevski u slovenskoj književnosti, Enciklopedija Jugoslavije 3, Zagreb 1958, str. 64 (skupaj z N. F. Preobraženskim).

⁴ Cankar in ruska književnost, SRL 17 (1969), str. 69–98. – Ivan Cankar i ruskaja literatura, v zb.: *Rusko-jugoslavskie literaturnye svjazi*, Izd. »Nauka«, Moskva 1975, str. 284–302.

⁵ Odmev F. M. Dostojevskega med Slovenci v letih 1881 do 1895, Seminarska naloga za dipl. izpit pod B iz leta 1960, tipkopis.

⁶ Edo Roblek, Murn Aleksandrov in ruski romantični pesniki, JIS 4 (1958–59), str. 172–178. Isti, Koljcov, Murn in ljudska pesem, JIS 4 (1958–59), str. 208–216. – Jože Snoj, Simbolizem Josipa Murna, v knj.: Josip Murn, Pesmi (Iz slovenske kulturne zakladnice 5), Maribor 1968. Isti, Josip Murn, (Znameniti Slovenci), Ljubljana 1978. – M. I. Ryžova, Josip Murn i ruskaja literatura, v zb.: *Rusko-jugoslavskie svjazi*, 1975, str. 212–259.

⁷ Več razprav. Gl. bibliografijo k avtoričini razpravi Josip Murn i ruskaja literatura, pod črto na str. 212–213.

⁸ Dragotin Kette in ruska literatura, SRL 22 (1974), str. 183–203. – Ruskaja poezija v slovenskih prevodih Otona Župančiča. »Ruskaja literatura« 1977, No 3, s. 157–168. – Ruskaja literatura v slovenskom žurnale »Ljubljanski zvon«, v zb.: *Zarubežnye slavjane i ruskaja kul'tura*, Leningrad 1978. – Tvorčestvo M. Ju. Lermontova v vospriatiji slovenskih poetov 19 – načala 20 veka. »Ruskaja literatura« 1979, No 3, s. 149–163.

⁹ Tolstojeva povest v treh slovenskih prevodih, SRL 25 (1977 kong), str. 47–81.

¹⁰ Prvi odmevi Maksima Gorkega v slovenski javnosti, SLR 13 (1961–62), str. 117–180.

¹¹ Ivan Prijatelj in ruska literatura, v knj.: Prijateljev zbornik. Ob stoletnici rojstva. Ur. Štefan Barbarič. SM, Ljubljana 1975, str. 167 do 186.

¹² Širši javnosti sta doslej dostopni samo naslednji poglavji iz disertacije Štefana Barbariča: Turgenjev v prevodih na slovenski jezik, v zb.: *Rusko-jugoslavskie literaturnye svjazi*, 1975, s. 271–283, in Celestin kot slovensko-hrvatski popularizator Turgenjeva, SLR 25 (1977), str. 155–179.

– Vsa navedena dela in problemi, ki jih ta obravnavajo, pričajo, da sta se tako slovenska kot sovjetska slavistika in komparativistika v zadnjih dvajsetih letih temeljito in celo načrtno – to velja še posebej za sovjetsko stran – lotili raziskav slovensko-ruskih literarnih zvez.

Literarno-primerjalna dejavnost ruskih in slovenskih znanstvenikov nam omogoča, da bolj konkretno in stvarno, če že ne rešimo, vsaj nakažemo *vprašanje periodizacije* slovensko-ruskih literarnih zvez do začetka 20. stoletja, čeprav še vedno nimamo niti dovolj natančnega bibliografskega seznama »prevajalskih in drugih posredovalnih stikov med Rusijo in Slovenijo«, kakor je to opozoril Bratko Kreft že leta 1958.

(Mimogrede bodi povedano, da ostaja sestava bibliografije ena od temeljnih nalog slovenskih raziskovalcev slovensko-ruskih literarnih zvez. Nadaljevati bi bilo treba delo, ki se je začelo v petdesetih letih v seminarjih profesorjev Antona Slodnjaka in Antona Ocvirka in ki je dalo na primer dokaj popoln pregled prevodov iz ruščine v slovenščino od začetkov do leta 1890 v diplomski nalogi Nika Rupla in že omenjeno razpravo Jožeta Koruza, ki je, vsaj kar se bibliografskega dela tiče, naravnost vzorna, in pri tem uporabi gradivo, zbrano na SAZU in v NUK v Ljubljani in tudi v že obstoječih ustreznih bibliografijah.)

Nekoliko mnogoznačno in provizorično periodizacijo slovensko-ruskih kulturnih stikov je v svojem članku *Fragmenti o slovensko-ruskih stikih* pod črto nakazal Bratko Kreft kot razvoj v treh obdobjih – romantičnem, realističnem in revolucionarnem¹³ – vendar brez konkretne kronološke zamejitve in brez natančnejše opredeljenih periodizacijskih kriterijev. Toda nekaj od te periodizacije vendar ostaja in sicer dejstvo, da preidejo kulturni stiki pri Slovencih z družbeno-političnim razočaranjem nad ruskim carizmom v zadnjih letih 19. stoletja na literarno področje, ko se večina slovenskih bralcev in literarnih ustvarjalcev navdušuje nad stvaritvami ruske klasične in tudi že moderne literature zaradi posebne in v nekaterih primerih izjemne estetske vrednosti.

Izhodišče, ki ga je nakazal Bratko Kreft in ki so ga razvijale in dopolnile druge raziskave slovensko-ruskih zvez v zadnjih dvajsetih letih ter upoštevanje posebnosti literarnozgodovinskega razvoja slovenske literature in njene odprtosti do ruske literature kot reprezentanta ruske kulture in ruskega družbenega življenja ter kot specifične vrednosti same po sebi – so nas pripeljali do naslednje periodizacijske sheme slovensko-ruskih literarnih zvez:

1. obdobje (80. leta 18. st. – 1819) pripravljala tla za resnični razvoj slovensko-ruskih zvez in stikov in sovpada, če naj sprejmemo shemo književnozgodovinske periodizacije slovenske literature Matjaža Kmecla,¹⁴ z obdobjem slovenskega razsvetljenstva in predromantike. Zaznamujejo ga imena, kot so filolog Blaž Kumerdaj z razpravo *Über die Sprachkunde der Slaven und Russen (1780–1781)*,¹⁵ Anton Tomaž Linhart z nekaterimi filološkimi pripombami iz knjige *Versuch einer Geschichte von Krain und den übrigen Ländern der südlichen Slaven Oesterreichs (1788–1791)* in še posebej pesnik Valentin Vodnik. Vodnik je v Ljubljanskih novicah »večkrat pokazal velike simpatije do Rusov«¹⁶. V poročilu, objavljenem 29. junija 1799, o prehodu ruske vojske, ki se je udeležila druge koalicijske vojne zoper Napoleona, preko slovenskega nacionalnega ozemlja, pa je »v bistvu že nakazal utopično ideologijo poznejših slovenskih panslavistov in rusofilov iz 19. stoletja, ki so obstoj in napredek slovenskega naroda in njegove kulture povezovali z usodo ruskega naroda«¹⁷. Vodnikovo izhodišče lahko v nekoliko posodobljeni obliki zaobjamemo v naslednjih treh točkah: 1. nacionalno zavest naj bi krepila misel na »mogočne inu velike brate«, 2. v skrbi za čistost jezika naj bi se Slovenci naslonili na ruščino (»Proti letim (Rusom, op. A. S.) se imamo bižati, kaderkol očemo jezik čistiti.«) in 3. misel na Ruse in njihovo vojskovanje naj bi krepila pri Slovencih odpor proti sovražniku (»Pa se tudi od njih učiti, kader je treba deželo pred sovražnikom braniti. Ako oni silno daleč pridejo, zakaj bi mi tukaj blizo ne pomagali, se sovražniku zoper postaviti?«)

2. obdobje pogloblja poznavanje ruske kulture in literature in sovpada z obdobjem slovenske romantike (1819–1854). Poleg znanega filologa slavista Jerneja Kopitarja in njegovih zvez z ruskimi filologi in političnimi ljudmi moramo v tem obdobju biti pozorni predvsem na krog Matije Čopa in klasika slovenske literature Franceta Prešerna, ki sta ustvarila temelje za suvereno in samosvojno slovensko odprtost do svetovne kulture in še posebej literature. Prešernovo zavračanje Vrazovega ilirizma¹⁸ in

¹³ Prim. B. Kreft, op. cit., op. 1 na str. 90–91.

¹⁴ Matjaž Kmecl, Shema književnozgodovinske periodiziranosti slovenskega slovstva, v zb.: Slovenski jezik, literatura in kultura. Informativni zbornik, Ljubljana 1974, str. 209–212.

¹⁵ Zanimiva je izjava, ki jo je Kumerdaj povedal 28. maja 1779 v nagovoru na seji nekakega privatnega slovenskega filološkega društva in ki pred Vodnikom napoveduje slovensko rusofilost: »Narod, iz katerega izhajamo, je najbolj zaničevan v tako imenovanem olikanem svetu, le presijajna dela naših rodnih bratov Rusov morejo to zaničevanje nekoliko zadrževati.« (F. Kidrič, Dobrovsky in slovenski preporod njegove dobe, Ljubljana 1930, str. 38.)

¹⁶ Jože Koruza, Opombe v knj.: Valentin Vodnik, Izbrano delo. Izbral, uredil, spremno besedo in opombe napisal Jože Koruza. Knjižnica Kondor 166. Ljubljana 1970, str. 154. Po Koruzovi izdaji so povzeti tudi vsi navedki Vodnikovega besedila.

¹⁷ Bratko Kreft, Fragmenti o slovensko-ruskih stikih, str. 92.

¹⁸ Prim. na primer Prešernov zabavljivi napis Narobe Katon.

na primer zaverovanosti Jakoba Zupana v enotnost »slovenskega jezika«¹⁹ sta pripomogli, da je tudi v naslednjih obdobjih, ki nas tu zanimajo, nacionalno tlačeni slovenski narod kljub nekaterim odstopanjem ohranil svojo kulturno in jezikovno samobitnost. – V tem obdobju nastanejo tudi prvi slovenski prevodi iz ruske literature, ki se prično pojavljati v tisku, leta 1846 sta objavljena v časniku Novice dva prevoda Antona Žaklja in Jovana Vesela Koseskega – omembe vreden je samo prevod ode *Bog* G. R. Deržavina, ki ga je napravil Koseski.²⁰

3. obdobje bi lahko imenovali obdobje uveljavitve ruske literature v slovenskem kulturnem prostoru kot literarnega faktorja, sovpada z obdobjem slovenskega realizma s poznoromantično spremljavo (1854–1895). Na upravičenost take oznake opozarja že poznoromantični pesnik Simon Jenko z izjavo, da so nanj najbolj vplivali Byron, Heine in Lermontov,²¹ še bolj pa pripovedništvo I. S. Turgenjeva, ki je bil v drugi polovici 19. stoletja, posebno v 70. in 80. letih, najbolj prevajani evropski pisatelj na Slovenskem²² in je predvsem po zaslugi Frana Celestina, začetnika slovenske univerzitetne rusistike, in Karla Štreklja postal tudi aktivni dejavnik v razvoju in konsolidaciji slovenskega realizma, še posebej z vplivom na Janka Kersnika. Ta je na primer v svojih romanih podobno kot Turgenjev povezoval aktualno družbeno tematiko z ljubezensko temo. – Spremljanje ruskega literarnega dogajanja in prevajanje ruskih avtorjev sta od tega obdobja stalni in nepogrešljivi komponenti slovenskega kulturnega življenja.

4. obdobje sega v 90. leta 19. stoletja in se zaključuje nekako z letom 1918. V tem obdobju se ruska literatura uveljavi predvsem kot estetski faktor, čeprav tudi njene družbene funkcije ne gre zanemarjati, posebno pri recepciji takih avtorjev kot je Maksim Gorki. Obdobje pokriva »naturalistični intermezzo s kasnejšimi podaljški (1895–1899) in slovensko novo romantiko oziroma 'moderno' (1899–1918)«. – Že dosedanje raziskave so pokazale, da je to najbolj zanimivo, kompleksno in hkrati tudi najbolj zapleteno obdobje v razvoju slovensko-ruskih zvez in stikov pred oktobrsko revolucijo. Zanimanje za rusko literaturo preide v tem obdobju, še posebno v času moderne, v vsestransko, živo duhovno občevanje s pomembnimi stvaritvami ruskega leposlovja. – V recenzijah Štreklja, Aškerca, Prijatelja, Grivca in drugih se eksplicitno izrazi zavest o vrednosti prevoda (tudi iz ruske literature) kot kulturnega dogodka in priložnosti, ki je ob njej mogoče osvetliti tudi marsikatero (ne samo jezikovno) slovensko literarno in širše kulturno-družbeno vprašanje. – V tem obdobju je aktualizirana in na svoj način reinterpreterana ruska romantika v ustvarjanju takih modernih pesnikov, kot sta Dragotin Kette in Josip Murn-Aleksandrov, umetnost Gogolja, Dostojevskega in Tolstoja v delih Ivana Cankarja itd. Ivan Prijatelj je s svojo esejistično in tudi literarnozgodovinsko dejavnostjo postavil temelje za vsestransko obravnavo ruske literature in omogočil med drugim, da je leta 1919 tudi ruska literatura dobila svoje mesto na novoustanovljeni univerzi. – Prvi odmevi Maksima Gorkega v slovenski javnosti opozarjajo na uveljavljanje kvalitete, ki jo v dosedanjem razvoju slovensko-ruskih zvez in stikov nismo poznali v tolikšni meri: na prelomu stoletja je tuje (nemško, češko idr.) posredništvo drugih literatur in kultur v slovenskem prostoru začelo izgubljeni svojo vodilno vlogo.²³

Nakazana periodizacija razvoja slovensko-ruskih stikov in zvez in kvalitetne spremembe v odnosu Slovencev do ruske kulture in še posebej literature so že dosedanje raziskovalce navajale na kompleksen odnos in obravnavo, ki je segala od splošnih kulturoloških do posebnih poetoloških pristopov do posameznih vprašanj. Toda zapleteni razvoj teh stikov in zvez v drugi polovici 19. stoletja in na začetku 20. (po naši periodizaciji v 3. in 4. obdobju) stavi pred raziskovalce nove in odgovorne naloge:

1. Od registracije posameznih kulturnozgodovinskih in literarnih dejstev in raziskave pozitivnih in negativnih paralelizmov oziroma konvergenč in razlik med slovensko in rusko literaturo, ki poteka še vedno v okviru kontaktnih raziskav, bi morali preiti na zgodovinsko-tipološke in zgodovinsko-genetične primerjave (po terminologiji V. M. Žirmunskega).²⁴ Te bi nam na primer pokazale, da ko govorimo o Murnu in ruski romantični poeziji in še posebej o poeziji Koljцова, ne moremo do oнемoglosti govoriti o tem, kar sovjetska raziskovalka M. I. Rižova imenuje »*duhovnoe edinjenje s krest'janstvom*« in »*krasočnoe etnografičeskoe bytopisanie*«²⁵, pač pa o modernistični aktualizaciji romantičnega binoma »stvarnost-ideal«, kar tipološko zbližuje Murna in ne samo njega z ruskim simbolizmom.

¹⁹ Prim. zabavljivi sonet Ne bod' mo šalobarde, Moskvičanov. – V tej zvezi bi opozorili tudi na Prešernov zabavljivi napis Bahači četvero bolj množnih Slave rodov.

²⁰ Niko Rupel, Prevodi iz ruščine v slovenščino do leta 1890, Diplomatska naloga za dipl. izpit pod A, tiskopis, str. 12.

²¹ Jenkovo izjavo je posredoval Fran Levec: »Odkritosrčno je pravil, da so največje vpliva imeli nanj in na razvoj njegovega pesništva Byron, Heine, Lermontov (...)« (F. Levec, Simon Jenko, Zvon 1879, str. 372.)

²² Prim. o tem: Š. Barbarič, Turgenjev v prevodah na slovenski jezik, str. 271 in sl.

²³ Prim. Venno Taufer, op. cit. str. 118.

²⁴ Gl. razpravo Problemy sravnitel'no-istoričeskogo izučeniya literatur, v knj. V. M. Žirmunskij, Sravnitel'noe literaturovedenie, Izd. »Nauka«, Leningrad 1979, str. 66–83.

²⁵ M. I. Ryžova, Josip Murn i russkaja literatura, str. 247.

2. Ob upoštevanju slovenskega kulturnega prostora, ki je bil in tudi je »odprt evropski kulturni prostor«, in je v obdobjih, ki jih obravnavamo, pod pritiskom tuje kulturne nadvlade, je treba upoštevati možnost interference domačih in tujih pogledov, tuje posredništvo med rusko in slovensko literaturo, ki se je tako ali drugače izrazilo tudi v boju s tujo mislijo. Tako na primer za raziskovanje odnosa Ivana Cankarja do umetnosti Gogolja ali Dostojevskega ni nepomembno, da je Slovenec sprejemal ruskega pisatelja preko nemškega prevoda in deloma tudi sodobne nemške interpretacije.²⁶

3. Zazrti v mikroraziskave tipa Lermontov-Murn, Dostojevski-Cankar ipd. pozabljamo na celovitost sistema in strukture tako pisatelja, ki pri njem iščemo sledove tujih vplivov, kot na kontekst, posebnosti in dinamiko nacionalnega literarnega življenja, ki v njem posamezen avtor deluje. – O Antonu Aškercu, ki ima velike in nedvomne zasluge za popularizacijo ruske literature pri Slovencih na prelomu stoletij, tako v obdobju mederne ne moremo govoriti kot o »naprednem« literatu – tudi takrat ne, ko gre samo za področje ruske literature. Aškerc je na primer v letih 1905 in 1906 v ocenah zbornika *Ruska moderna*, ki ga je sestavila Minka Govekar, izrazil bolj kot navdušenje za umetnost Maksima Gorkega odklonilen odnos do usmerjenosti sodobne slovenske literature, užaljeni in razočarani Aškerc je odklanjal predvsem nazore Ivana Prijatelja in še bolj umetnost Ivana Cankarja.²⁷

Poseben problem predstavlja soodnos ruske in slovenske literature, še posebej percepcija slovenske literature pri Rusih in po Koršovem prevodu in izdaji Prešerna leta 1901 tudi morebitni vpliv slovenske besedne umetnosti na rusko. Tu se nam odkriva bogato področje komparativnih raziskav šele v območju 20. stoletja, ki bi nam od kontaktnih primerjavah²⁸ dalo posebno s tipološko konfrontacijo obeh literatur in njihovih usod zanimive in poučne rezultate. Čas bi že bil, da se vsestransko lotimo 20. stoletja – tudi zunaj t. i. revolucionarne in socialističnorealistične problematike.

Aleksander Skaza
Filozofska fakulteta v Ljubljani

Kulturnozgodovinske ekskurzije

EKSKURZIJA PO TRŽAŠKEM

I.

Po prestopu državne meje pri Fernetičih se bomo Trstu približali v velikem loku in se najprej seznanili z vzhodno in južno tržaško okolico. Zato bomo na Opčinah zavili na levo proti Bazovici. Predno zapustimo Opčine, se spomnimo številnih borcev, ki so padli v bitki za Trst ob koncu druge svetovne vojne. To so bili pripadniki 4. armade IX. korpusa, ki so na Opčinah zadeli na silovit odpor nemške armade. Nemci so namreč upali, da bodo dočakali prihod anglo-ameriških sil, toda končno se je po veljnik nemških enot moral predati narodnoosvobodilni vojski.

Mimo manjših slovenskih vasi se bomo popeljali do Bazovice in še naprej, do spomenika na bazoviški gmajni. Tu je bila 6. septembra 1930 izvršena smrtna obsodba, ki jo je fašistično Posebno sodišče izreklo Bidovcu, Milošu, Marušiču in Valenčiču. Dogodek je del naše zgodovine, odjeknil pa je tudi v našem slovstvu. V verzih so o bazoviških junakih razmišljali med drugimi Golia, Gradnik, Karel Širok, Gruđen in Ljubka Šorli. Ciril Kosmač, ki je bil med obtoženci prvega tržaškega procesa, je pisal o tem v črtici Ogorek, Ivan Matičič v romanu Živi izviri, Bogomir Magajna v črtici Regina Coeli. O bazoviških junakih pogosto razmišljajo osebe Borisa Pahorja, npr. v romanih Mesto v zalivu in Parnik trobi nji.¹

²⁶ Prim. znano izjavo Ivana Cankarja Izidorju Cankarju: »Ruse – starejše – sem vedno zelo respektiral. S kakim veseljem sem bral Gogolja v reklamki do konca in na novo! Takrat sem obupaval: če znajo ljudje tako pisati, potem bi ne bilo pravično, da jim spravljam še jaz obrt ob kredit. Dostojevski me je naravnost omamil do pijanosti.« (Izidor Cankar, Obiski, v knj. Izidor Cankar, Leposlovje, eseji, kritike, SM, Ljubljana 1968, str. 139–140.)

²⁷ Prim. Veno Taufer, op. cit. str. 164 in sl.

²⁸ Npr. v delih kot so: Franc Zadavec, Oktobrska revolucija in slovenska literatura, Murska Sobota 1968. – Ju. D. Beljaeva, Literaturny narodov Jugoslavii v Rossii. Vosprijatje, izučenie, ocenka. Poslednjaja četvert' 19 – načalo 20 v. Izd. »Nauka«, Moskva 1979. – Maja Ržyova, Oton Župančič v Rusiji. K zgodovini prevodov Župančičevih del v ruščino. SRL 27 (1979), str. 33–66. ...